

4. Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 р. № 564. URL: <https://cutt.ly/JMv5WyL>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2247. URL: <https://cutt.ly/nMv5UwT>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31.03.2020 року № 552-IX. URL: <https://cutt.ly/8Mv7CUv>

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин : Закон України від 28.04.2021 року № 1423-IX. URL: <https://cutt.ly/MMv5wmi>

Опайнич Віталій Ярославович,

аспірант 1-го курсу кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Під відповідальністю слід розуміти обов'язок правопорушника зазнати негативних наслідків майнового або організаційного порядку, які настають для нього у відповідь на вчинення винного протиправного діяння. Кожна галузь права має свої специфічні заходи відповідальності. Ефективність дії цього засобу багато в чому залежить від органів державної влади, уповноважених здійснювати заходи юридичної відповідальності до порушників екологічного законодавства [1, с. 61].

Проблематиці екологічно-правової відповідальності приділяють увагу велика кількість вчених та науковців. Серед них Андрейцев В. І, Гавриш Н. С., Каракаш І. І, Краснова М. В., Малишко М. І., Оверковська Т. К., Опольська Н. М., Пашко М. А., Погрібний О. О, Рябець К. А., Титова Н. І., Харитоновна Т. Є., Шемшученко Ю. С та інші.

Слід зазначити, що екологічне правопорушення – це винна протиправна дія або бездіяльність, яка порушує встановлені норми екологічного законодавства та наносить шкоду навколишньому середовищу і здоров'ю громадян. Суб'єктивними ознаками є вина, необережність або умисел та екологічний ризик власників джерел підвищеної екологічної небезпеки. Об'єктивні ознаки екологічного правопору-

шення виражаються у вигляді дії або бездіяльності, які призводять до порушення екологічних вимог [2, с. 122].

Відповідальність – це санкція за порушення норми права, але санкція не завжди означає відповідальність. Наприклад, коли майно вилучається з чужого незаконного володіння в примусовому порядку, тоді санкція є наслідком правопорушення. Отже, відповідальність – не просто санкція за правопорушення, а така санкція, яка тягне за собою певні позбавлення майнового або особистого характеру [3, с.39].

Основною підставою відповідальності за екологічні правопорушення є вчинення такого правопорушення. Але обов'язковою умовою для притягнення порушника до відповідальності є наявність у законі прямої норми про застосування відповідних заходів впливу відносно правопорушника, тобто юридичною підставою відповідальності є правові норми, які закріплюють санкції за порушення або недотримання цих обов'язків [4, с. 85-86].

З упевненістю можна сказати, що станом на сьогодні в Україні за екологічні правопорушення передбачено наступні види відповідальності: цивільно – правова, адміністративна, кримінальна та дисциплінарна. Враховуючи тематику конференції доречним буде розглянути особливості цивільно-правової відповідальності.

Цивільно – правова відповідальність за екологічні правопорушення являє собою різновид юридичної відповідальності, яка полягає у відшкодуванні матеріальної та/або моральної шкоди винною особою за порушення екологічного законодавства [1, с.65].

В юридичній літературі є два основні підходи до визначення погляди цивільно – правової відповідальності в природоохоронній сфері. Прихильники першого вважають, що цивільно – правова відповідальність за екологічні правопорушення передбачає виконання фізичними та юридичними особами обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної власникам чи користувачам природних ресурсів порушенням норм екологічного законодавства [5, с. 13]. Інші ототожнюють цивільно – правову відповідальність із формою державного примусу, що полягає у стягненні майнових санкцій і накладенні на правопорушника невігідних майнових наслідків [6, с. 221].

Суб'єктами цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення згідно ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» є підприємства, установи, організації та громадяни. Також слід зауважити, що застосування заходів дис-

циплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності не звільняє винних від обов'язку компенсувати шкоду, заподіяну навколишньому середовищу [7].

Визначальна особливість цивільно – правової відповідальності за екологічні правопорушення полягає в специфіці об'єкта даного виду правопорушень, способами обрахування збитків і деякими іншими екологічними чинниками. Зміст цієї відповідальності полягає в покладенні на правопорушника обов'язку відшкодувати моральну або майнову шкоду, завдану внаслідок порушення законодавства яке охороняє навколишнє середовище. При цьому компенсаційно-відновлювальна функція є визначальною [8, с. 46].

Законодавством, а саме ст. 69 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено, що завдана екологічним правопорушенням шкода, підлягає компенсації, здебільшого у повному розмірі без застосування норм зменшення розміру стягнення та незалежно від збору за забруднення довкілля і погіршення якості природних ресурсів. Також, суб'єкти яким завданої такої шкоди, мають право на компенсацію неодержаних прибутків за час, необхідний для відновлення стану здоров'я та відтворення природних ресурсів до стану, який дозволяє їх використання за призначенням [7].

Збитки завдані довкіллю, природним ресурсам у процесі провадження господарської діяльності або внаслідок забруднення навколишнього середовища чи нанесення шкоди природним об'єктам, як правило, належить до категорії деліктних зобов'язань. Теоретики іменують їх екологічною шкодою. Вона виражається у погіршенні якісного стану довкілля в цілому та окремих природних ресурсів [8, с. 47-48].

Слід зазначити що у діючому законодавстві відсутнє поняття екологічної шкоди, на відміну від міжнародного права. При цьому шкода є обов'язковим елементом застосування цивільної відповідальності та пов'язується з матеріальним та нематеріальними збитками, які завдаються довкіллю [6, с.128].

Метою цивільно – правової відповідальності за причинені збитки є забезпечення найбільш повного відновлення таких прав за рахунок правопорушника, або інших осіб на яких згідно із законодавством покладений обов'язок відшкодування шкоди [7]. Обов'язковою умовою вищевказаних зобов'язань є сама наявність шкоди. Екологічна шкода може існувати в різних формах, наприклад: виснаження певних при-

родніх ресурсів, забруднення навколишнього середовища, руйнування екологічних систем тощо. Головна особливість вказаної шкоди є те що часто така шкода є непоправною або умовно – відновлювальною, це визначається тим що на відновлення природніх ресурсів потрібний тривалий проміжок часу, а в деяких ситуаціях повне відновлення навколишнього середовища неможливе [8, с. 48].

Існують три основні способи відшкодування завданої екологічної шкоди. Перший полягає у відтворенні природніх ресурсів, тобто поновленні майна в натурі за рахунок правопорушника і може виражатись у здійсненні відтворення водних або лісових ресурсів. Наступний це відновлення природних ресурсів шляхом приведення таких ресурсів до стану, який дозволяє використовувати його за безпосереднім призначенням. Останній спосіб відшкодування є найбільш універсальним поміж інших, він полягає у відшкодуванні збитків користувачам природних ресурсів відповідно до цивільно-правових санкцій, які передбачають компенсацію шкоди у грошовій формі [1, с. 66].

Підводячи підсумки, слід зазначити що станом на сьогодні в Україні активно розвивається інститут цивільно – правової відповідальності за вчинення екологічних правопорушень.

Специфікою цивільно – правової відповідальності за правопорушення законодавства у сфері охорони навколишнього середовища є особливий об'єкт, способи визначення і доведення завданої шкоди, а також інші специфічні обставини вчинення вказаного правопорушення.

Основною метою такої відповідальності є компенсація заподіяної шкоди таким правопорушенням та відновлення первинного стану довкілля або конкретного природного об'єкту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Оверковська Т. К., Опольська Н. М. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення : навч. посіб. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 252 с.
2. Рябець К. А. Екологічне право України: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 438 с.
3. Соколовська Ю. В. Учасники підприємницьких товариств як суб'єкти цивільно-правової відповідальності у корпоративних відносинах : дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 260 с.
4. Мороз О. Т., Клименко В. О., Бедунков, Н. В., Специфіка цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення. *Вісник Національного*

університету водного господарства та природокористування. 2021. (4(96)). С. 80-92.

5. Малишко М. І. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. К. : Укр. наукова асоціація, 2001. 13 с.

6. Погрібний О. О., Каракаш І. І. Земельне право України : підруч. / за ред. О. О. Погрібного, І. І. Каракаша. К. : Істина, 2003. 430 с.

7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

8. Подоляк О. А. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення. Судова практика. *Вісник господарського судочинства*. 2013. № 1. С. 45-53.

9. Коваленко Ю. В. Правове регулювання компенсації екологічної шкоди у сфері теплової енергетики. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 126-130.

Прачук Ольга Ігорівна,

аспірантка 4-го курсу кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022 введений особливий правовий режим воєнного стану на усій території України, який на даний час Указом Президента України від 12.08.2022 року № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» продовжено до 21 листопада 2022 року. Суспільне життя в умовах військової агресії, особливого правового режиму вимагає свого нормативного регулювання. Так, у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні усі галузі законодавства зазнали значних змін, зокрема на період дії воєнного стану.

Земельні відносини впродовж усього існування людства відігравали велику роль у житті суспільства, що пов'язано з їх унікальними особливостями: вони є основою життя та благополуччя громадян, головним засобом виробництва, необхідним для функціонування всіх галузей господарства [1, с. 272]. Проте, наразі в надзвичайно важливих для держави умовах характер, зміст і правове регулювання зе-